

Entrevista a Thomas Bernhard

WERNER WÖGERBAUER

Viena, Cafè Bräunerhof, 15 de juliol de 1986, ben d'hora al matí. Thomas Bernhard ha fixat una cita més aviat vaga per a una entrevista. Ara li redecoren l'apartament, «naturalment» de color blanc, diu. No pot suportar la presència dels manobres a casa seva i per això es refugia al cafè tan d'hora. Quan hi arribo, ja està instal·lat, a prop de la porta, «aquí l'aire és millor». El trobo tapiat per piles de diaris, les pàgines dels quals fulleja ràpidament, gairebé estripant-les. Una entrevista? Diu que sí, que avui està d'humor. Però curta i al gra.

Thomas Bernhard: Bé, doncs continuaré llegint el diari; no et fa res, oi?

Werner Wögerbauer: No, és clar; no passa res.

Bernhard: Em preguntes i et contesto.

Wögerbauer: T'interessa el destí dels teus llibres?

Bernhard: No; de fet, no.

Wögerbauer: I què me'n dius de les traduccions, per exemple?

Bernhard: Amb prou feines m'interessa el meu, de destí; el dels meus llibres, gens. Traduccions? Què vols dir?

Wögerbauer: El que els passa als teus llibres en altres països.

Bernhard: No m'interessa gens, perquè una traducció és un llibre diferent. No té absolutament res a veure amb l'original. És un llibre de la persona que l'ha traduït. Jo escric en alemany. T'envien una còpia d'aquests llibres i o t'agraden o no. Si tenen unes cobertes horroroses llavors a sobre t'emprenyes. I els fulleges i res més. No tenen res en comú amb la teva obra, a banda del títol canviat estranyament, oi? Perquè traduir és impossible. Una peça musical es toca igual arreu del món a partir de les notes escrites, però un llibre meu s'hauria d'interpretar sempre en alemany. Amb la meva orquestra!

Wögerbauer: Però quan prohibeixes que es facin més representacions de la teva obra de teatre *Der Weltverbesserer* [«El reformador del món»], sembla que sí que et preocupis pel destí dels teus textos.

Bernhard: No, perquè vaig escriure *Der Weltverbesserer* pensant en un actor concret que jo sabia que en aquella època era l'únic que podia representar-la, ja que no n'hi havia cap de tan vell com ell; va ser una decisió força lògica. No té cap ni peus que la representi algun pallús a Hanover; no en trauríem res de bo. Si l'únic que en trauràs són problemes, no ho facis.

Wögerbauer: Com entens que se't prengui molt més seriosament a l'estranger que no pas a Àustria; que, de fet, a l'estranger et llegeixin, mentre que a Àustria ets considerat bàsicament com algú que provoca escàndols?

Bernhard: Això és perquè fora d'Àustria, als països llatins i eslaus, hi ha més interès per la literatura, en general. Allà la literatura hi té un estatus totalment diferent del que té aquí. Aquí la literatura no té cap mena de valor. Aquí es valora la música i el teatre, i prou. Sempre ha estat així.

Tan bon punt intentes ser amable amb algú al carrer, la gent ja no et pren seriosament, et prenen per un pallasso. Tot el que facis ja no tindrà cap valor. És com en la vida familiar. Si et cries en una família perfectament normal i tens una infantesa feliç i tota la pesca, després durant la resta de la vida la gent et tracta de xarlatà —i això no està bé—. Diran que el noi que es passa el dia fent bromes hauria de queixar-se de la manera espantosa com cuina la seva àvia. Això no pot ser bo. I aquesta idea et persegueix fins a la tomba.

I el mateix passa amb l'estat i el país en conjunt. Si et comportes amablement, has begut oli. La gent et tracta com si fossis un artista de cabaret i prou. I a Àustria qualsevol cosa seriosa es transforma en cabaret, que és una manera de neutralitzar-ne el fibló. Qualsevol traç de seriositat sempre acaba de manera còmica: els austríacs tan sols toleren la seriositat com a broma. En altres països encara hi ha un sentit de la seriositat. Jo també sóc una persona seriosa, però no sempre: això faria parar boig qualsevol i seria ridícul. És així.

Wögerbauer: *Els teus personatges i tu mateix dieu sovint que res no us importa; cosa que sona com una entropia total, una indiferència universal respecte a tot.*

Bernhard: De cap manera; tu vols fer les coses bé, t'agrada el que fas, com un pianista que, per començar, tria tres notes i després en domina vint, i al final les coneix totes i es passa la resta de la vida perfeccionant-les. I aquest és el seu gran plaer, viu per a això. I el que alguns fan amb notes, jo ho faig amb paraules. És ben simple. No m'interessa res més. Perquè, pel sol fet de viure-hi, també acabes coneixent el món: tan bon punt travesses la porta, te'l trobes directament. El món sencer. Amb el que hi ha a dalt i a baix, davant i darrere, la lletjor i la bellesa, tot perfectament normal. No cal desitjar res. Tot s'esdevé sol. I si no surts mai de casa, el procés és el mateix.

No hi ha res més a banda de la lluita per assolir la perfecció. Vols millorar constantment. No cal lluitar per res del món, perquè hi seràs empès igualment. Lluitar sempre ha estat una bestiesa. El mot alemany *Streber* ('grimpaire') té un significat espantós. I lluitar és igual d'espantós. El món t'arrossega encara que no ho vulguis; no cal lluitar. Quan lluites, esdeven un *Streber*. Ja saps què vol dir això. És difícil de traduir.

Wögerbauer: *Sé què vol dir.*

Bernhard: Saps què vol dir, però no crec que a França la gent sàpiga què és un *Streber*. No crec que en tinguin.

Wögerbauer: *Però aquesta recerca de la perfecció exerceix un paper en els teus llibres.*

Bernhard: Aquesta és la gràcia de l'art. L'art és això, dominar cada cop més l'instrument que has escollit. Aquesta és la gràcia que té i ningú no et pot prendre aquest plaer o censurar-te'l. A un gran pianista ja el pots deixar sol a l'habitació on s'asseu per tocar el piano, omplir-l'hi de pols, i llançar-li cubells d'aigua a sobre, que ell continuarà tocant. Fins i tot si la casa s'ensorra, continuarà tocant. I amb l'escriptura passa el mateix.

Wögerbauer: *Per tant, té a veure amb el fracàs.*

Bernhard: Què té a veure amb el fracàs?

Wögerbauer: *La recerca de la perfecció.*

Bernhard: Al final tot acaba fracassant, tothom acaba al cementiri. No s'hi pot fer res. La mort ens reclama a tots i s'ha acabat. La majoria s'hi rendeix quan tenen disset o divuit anys. Els joves d'avui en dia es llancen als braços de la mort als dotze, i als catorze ja són morts. Després hi ha lluitadors solitaris que s'esforcen fins als vuitanta o noranta i també moren, però si més no han viscut més temps. I com que la vida és agradable i divertida, la seva diversió dura més. Els qui moren abans es diverteixen menys i són dignes de compassió. Perquè no han sabut què és la vida, perquè vida també vol dir una vida llarga, amb tots els seus horrors.

Wögerbauer: *Segons el teu punt de vista, aquest horror inclou l'erotisme i l'amor?*

Bernhard: Tothom sap què és l'erotisme. No cal parlar-ne. Tothom se'n fa una idea.

Wögerbauer: *Llegint els teus llibres, hom té la sensació que no veus cap mena d'esperança en aquest terreny.*

Bernhard: Aquesta pregunta és imbècil perquè no hi ha res que pugui viure sense erotisme, fins i tot els insectes en necessiten. Tret, per descomptat, que tinguis una idea absolutament primitiva del que és eròtic; jo sempre m'esforço per anar més enllà del que és primitiu.

Wögerbauer: *Podríem dir que intentes anar més enllà d'aquesta idea per mitjà de l'amor fraternal?*

Bernhard: Jo no intento res. Tot això són collonades. No necessito ni una germana ni una amant. Tenim totes aquestes coses dins nostre i de vegades les fem servir, si ens ve de gust. La gent creu que si alguna cosa no s'esmenta directament, no existeix, però això són bestieses. Un home de vuitanta anys que és al llit i que no ha tingut aquest amor a què et refereixes durant cinquanta anys, també té vida sexual. Al contrari, la seva és una sexualitat molt millor que la primitiva. M'estimo més veure un gos fent-ho, puc mirar i aguantar-ho.

Wögerbauer: *Quin tipus d'objectius intel·lectuals...*

Bernhard: Totes aquestes preguntes no es poden contestar perquè ningú no se les fa. La gent no té objectius. La gent jove, fins als vint-i-tres, encara hi creuen, en aquestes coses. Una persona que ha viscut cinc dècades no té objectius, perquè no hi ha cap meta.

Wögerbauer: *Sempre se't presenta com una mena de solitari de les muntanyes, com un pagès...*

Bernhard: Què hi farem. Et posen un nom, et posen *Thomas Bernhard*, i roman així la resta de la teva vida. I si un dia passeges pel bosc i algú et fa una foto, llavors durant els vuitanta anys següents sempre caminaràs pel bosc. No s'hi pot fer res.

Wögerbauer: *...i de sobte ets aquí, en un context urbà com aquesta cafeteria vienesa.*

Bernhard: La urbanitat és una qualitat interna. No té res a veure amb l'exterior. No. Tot això són idees imbècils i proud. Però la humanitat ha existit sempre exclusivament per mitjà d'idees imbècils, no hi ha remei. No hi ha cura per a l'estupidesa. És així.

Wögerbauer: *Molts dels teu lectors —incloent-hi alguns crítics intel·lectuals— han expressat molt sovint opinions negatives dels teus llibres.*

Bernhard: M'importa un rave la manera com la gent llegeix la meva obra...

Wögerbauer: *Fins i tot quan la gent et truca i et diuen que es volen suïcidar amb tu?*

Bernhard: La gent gairebé ja no em truca, gràcies a Déu.

Wögerbauer: *Per altra banda, admetries que et definissin com un escriptor humorístic?*

Bernhard: Què se suposa que vol dir això? La gent és de tot. Cada individu és més o menys de tot. De vegades rius i de vegades no. La gent diu que tot plegat és tràgic, la qual cosa també és imbècil, perquè...

Wögerbauer: *La teva obra és també una reflexió sobre l'escriptura, com passa amb Doderer o Thomas Mann?*

Bernhard: No, això no cal. Si domines el teu camp, no cal que hi reflexionis. Quan surts al carrer tot va sol, no has de fer res, només cal que tinguis els ulls i les orelles oberts i que caminis. No has de pensar en si ets independent o en si te'n fas. Tant si estàs tens o si ets beneït o si lluites per alguna cosa, no en trauràs res. Si vius i prou, no cal que facis cap esforç especial, tot esdevindrà a la seva manera i deixarà empremta en tot el que facis. Això no es pot aprendre. Pots aprendre a cantar si tens bona veu. Aquesta és l'única condició. Algú que tingui una veu ronca no podrà ser cantant d'òpera. I tot va igual. No pots tocar el piano sense piano. O si només tens un violí i vols tocar-hi el piano, la cosa tampoc no rutllarà. I si no vols tocar el violí, llavors no hi tocaràs res.

Wögerbauer: *Però quan et presentes com a destructor d'històries, d'alguna manera fas servir un principi teòric.*

Bernhard: Això ho vaig dir una vegada, oi? Bé, la gent diu moltes coses en cinquanta anys de vida. La gent diem una quantitat enorme de bajanades. Si haguéssim de ser conseqüents amb les coses que diem... Ara bé, si un periodista és en un restaurant i sent que dius que no t'agrada el bistec, llavors sempre dirà que ets una persona a qui no agraden els bistecs. Mentrestant tu potser has estat menjant bistecs sense parar.

Wögerbauer: *Un editor, una vegada...*

Bernhard: Què és un editor? La pregunta te la podria fer jo: què és un editor [Verleger]? Una estora de dormitori [Bettvorleger], sens dubte. Però un editor, sense el llit [bett], ja és més difícil de saber. Algú que perd [verlegen] coses, una persona atabalada, que perd les coses i no les troba mai més. Potser perquè ja no li agraden o perquè està atabalat, de totes maneres ja no hi són. Perdudes. Per sempre més. Tots els editors que conec són així. Cap d'ells no és prou bo per a no perdre coses. Anuncien quelcom que després és una ruïna o impossible de trobar.

Wögerbauer: *La respiració, pel que fa al sentit del ritme, hi té un paper important en els teus textos?*

Bernhard: Sóc una persona musical i escriure prosa sempre té a veure amb la musicalitat.

Wögerbauer: *Respirar com un cantant...*

Bernhard: Bé, respirar no és gens fàcil. Hi ha gent que respira amb l'estómac i n'hi ha que amb els pulmons. Els cantants només respiren amb l'estómac perquè altrament no podrien cantar. Aquí es tracta de respirar amb el cervell. És el mateix procés. Al cervell hi tenim una gran quantitat de pulmonets, probablement uns quants milions. De moment. Fins que es moren. Perquè les bombolles esclaten i els pulmons es moren. Hi ha qui a noranta anys encara té pulmons. I hi ha els qui ja no els en queda cap quan en tenen dotze i van voltant com idiotes. La majoria és així, un noranta-vuit per cent, o potser un u per cent més. Sempre que parles amb algú, parles amb un idiota, però simpàtic. I com que no ets un esgarriacries, continues parlant amb la gent, vas a sopar amb ells, i ets amable i agradable. I bàsicament són imbècils perquè no s'hi esforcen. Tot allò que no fas servir es fa malbé i mor. Com que la gent fa servir la boca en comptes del cervell, tothom té unes barres i mandíbules molt ben desenvolupades, però el cervell el tenen buit. Gairebé sempre és així.

Wögerbauer: *Vas començar escrivint poesia.*

Bernhard: Si us plau!

Wögerbauer: *Què significa allò per a tu, avui?*

Bernhard: No res; no hi penso gens ni mica. Oi que no penses en totes les passes que has fet? Contínuament hauries de tenir bilions, centenars de bilions de pensaments rondant-te pel cap. És com caminar i córrer. No pots recuperar constantment el que has tingut al cap, altrament no arribaríem mai a cap lloc interessant.

Wögerbauer: *L'aparició del teu volum de poesia Ave Virgil l'any 1981, va ser obra de l'editor? També el va perdre?*

Bernhard: Bé, vaig trobar aquest poema i vaig dir-me: «això, de fet, és bo», i res més. Ell publica tot el que li dono.

Wögerbauer: *Se n'ha traduït un fragment.*

Bernhard: Segurament és força fàcil de traduir. Són tres mots tota l'estona. Deu ser fàcil de traduir a l'anglès i a l'italià, no sé si en francès funcionaria. És de 1960. Fa vint-i-sis anys, d'això.

Wögerbauer: *Un dels temes que apareix en el fragment triat pels traductors és Verona.*

Bernhard: Ah, sí, «Schauplätze in Verona» [Escenes a Verona] també hi és, oi? De fet, era un poema que anava a banda. Prové d'un llibre que es diu *Einladung nach Verona* [Invitació a Verona] editat per Wieland Schmied. En aquella època jo admirava molt Ezra Pound, per tant vaig escriure un poema a *la Pound* sobre Verona. I això va ser, probablement, al voltant d'aquella època; sí, va ser aquella mateixa època. Devia ser abans de 1960. Fa trenta anys.

Wögerbauer: *L'amor de què es parla en aquest poema està lligat amb la figura de la germana, no en un sentit biogràfic sinó una mica com a Korrektur [Correcció]?*

Bernhard: Què se suposa que n'he de dir, d'això? L'amor sempre té a veure amb tot. I jo no sóc els meus personatges. M'hauria d'haver suïcidat milers de vegades i haver-me encarnat perversament des de les cinc del matí fins a les deu de la nit. Una persona no es pot descriu-

re. Només pots descriure el que tens a la mà.

Wögerbauer: *No tinc cap intenció de confondre't amb els teus personatges.*

Bernhard: No, no, meravellós. Ja t'he dit que estic de bon humor. Curt i al gra.

(Una amiga de Thomas Bernhard entra al cafè i seu a la taula del costat. Ell li explica que ha passat «una nit terrible», però que ha pogut dormir unes quantes hores malgrat les obres de decoració que fan al seu pis.)

Wögerbauer: *Però els decoradors només hi són de dia.*

Bernhard: És clar. Els escriptors treballem de nit. A un manobre mai no se li acudiria d'agafar les eines a la nit.

(Un home entra al cafè i saluda Thomas Bernhard. Tots dos s'expliquen que al 1964 van participar en una gala de solidaritat organitzada per artistes vienesos per donar suport al Tschauner's Stegreiftheater. Bernhard recorda que hi va fer el paper de gendarme.)

Wögerbauer: *Et mantens expressament lluny d'altres escriptors vius.*

Bernhard: No; no és expressament, ni de bon tros. Em surt així. Si no hi ha interès, no hi pot haver inclinació.

Wögerbauer: *De vegades n'abuses verbalment, d'ells, també, com amb Canetti i Handke, per exemple.*

Bernhard: Jo no abuso verbalment de ningú. Això són collonades. Gairebé tots els escriptors són oportunistes. O s'alineen amb la dreta o amb l'esquerra, tanquen files aquí i allà i aquestes coses; es guanyen la vida així. I és desagradable, per què no dir-ho. L'un viu d'escriure sobre la seva malaltia i la seva mort i guanya premis, i l'altre va voltant en nom de la pau i és bàsicament un paio fastigós i imbècil, quin mèrit té tot això?

Wögerbauer: *Des d'una perspectiva no austríaca això que dius és sorprenent: a França se't posa en el mateix sac que a Handke.*

Bernhard: Bé, haurem de canviar de sac. En farem servir un de nou. Ara bé, aquesta mena d'hàbits duren dècades. Són impossibles d'eradicar. Si avui obres un diari, gairebé tot el que hi llegiràs és sobre Thomas Mann. Fa trenta anys que és mort, i que si tomba, que si gira, infinitament; és insuportable. I resulta que era un escriptor petit burgès, horrorós, sense inspiració, que tan sols escrivia per a lectors petit burgesos. Només pot interessar els petit burgesos; el tipus d'ambient que descriu és ridícul i no té cap gràcia: un violinista que viatja no sé on, una família a Lübeck —que bonic—, cap diferència amb Wilhelm Raabe. Realment Thomas Mann va escampar tanta porqueria sobre la política... Era un estirat i el típic petit burgès alemany. Amb una dona avariciosa.

Per a mi, aquesta és la combinació típica de l'escriptor alemany. Una dona al rerefons —si gui en el cas de Mann o de Zuckmayer—, sempre assegurant-se que aquests personatges s'asseuen al costat del cap d'estat, en cada inauguració idiota d'una exposició d'escultures o d'un pont. Això és el que han de fer els escriptors? Hi ha la gent que sempre fa tractes amb l'estat i amb els poderosos, i que acaben seient al seu costat. El típic escriptor en alemany. Si els cabells llargs estan de moda, llavors els hi duu, si ara toca curts, doncs curts. Si al

govern hi ha l'esquerra, corre cap a l'esquerra, si hi ha la dreta, cap a la dreta, sempre igual. Mai no han tingut personalitat. Només els qui van morir joves. Si van morir entre els divuit i vint-i-quatre anys, és clar, perquè en aquestes edats no és tan difícil de tenir una mica de personalitat, després és més difícil. Ens debilitem. Per sota dels vint-i-cinc, quan ningú no necessita més que un parell de sabates velles, quan vas descalç i et conformes amb un glop de vi i una mica d'aigua, no és tan difícil tenir personalitat. Però després... Tothom la perd. Als quaranta tots estan absorbits pels partits polítics, totalment paralyzats. El cafè que prenen al matí els el paga l'Estat. I el llit on dormen i les vacances, tot ho paga l'Estat. Mai més res pel seu compte.

Wögerbauer: *Creus que hi ha alguna cosa específicament austríaca en els teus textos?*

Bernhard: No cal que ho cregui. Sóc austriac; per tant, és evident. No és una qüestió de creure-ho o no.

Wögerbauer: *Un escriptor alemany podria escriure igual?*

Bernhard: Ni de bon tros. Gràcies a Déu. Els alemanys són amusicals, és diferent. I es coneix. Fins i tot abans d'obrir el llibre, ja ho coneixes, en el títol, una manera diferent de... fa una ferum molt diferent.

Wögerbauer: *El teu estil és tan únic que ha generat molts pastitxos i paròdies.*

Bernhard: Si això els servís per a guanyar diners i pagar-se unes vacances d'estiu, tres dies en un hostal decent... desgraciadament només van a llocs amb estrelles Michelin, on han de pagar 2.000 xílings per dinar, no els envejo pas aquesta diversió.

Wögerbauer: *Però com pot un estil original com el teu, existir per mitjà d'un material tan antic com el llenguatge? Podem referir-nos a tradicions, encara que sigui per oposar-nos-hi?*

Bernhard: Les tradicions sempre hi són, en siguem conscients o no. Llegir i estar viu des de la infantesa ve sol. I com que des del principi rebutgem constantment el que no ens agrada o el que és dolent, acabem amb el que volem. Si això és absurd o no és un altre tema. Ningú no sap si aquest és el bon camí, cadascú té el seu, i per a cadascú el seu és el bo. I ara som quatre mil milions i mig de persones, crec, i quatre mil milions i mig de camins. La desgràcia de l'ésser humà és que mai no vol seguir el seu camí, sempre en vol agafar un altre de diferent. Vol lluitar i esforçar-se per ser diferent de com és. Cada individu té una gran personalitat, tant si pinta com si escombra els carrers o escriu o... la gent sempre vol quelcom diferent. Aquesta és la desgràcia del món.

Wögerbauer: *De vegades fa l'efecte que mossegues la mà que t'alimenta, per exemple quan descrius Heidegger com un «un pensador pre-alpí mentalment dèbil» i...*

Bernhard: Ell no m'ha alimentat mai. Per què ho dius? És un personatge impossible, no té ni ritme ni res. Es va aprofitar d'alguns escriptors, els va canibalitzar; al cap i a la fi, què hauria estat sense ells?

Wögerbauer: *Pensava en el mot Lichtung [aclarir].*

Bernhard: Aquest mot existia tres-cents o cinc-cents anys abans de Heidegger. Ell no era ningú, un filisteu groller; res. És l'exemple perfecte d'algú que s'atipa sense cap mena

d'escrúpols del fruit que altres han recollit, fins que li fa mal i rebenta, gràcies a Déu.

Wögerbauer: *Has parlat de la teva relació amor-odi amb Àustria. Què t'estimes encara, d'aquí?*

Bernhard: Relació d'amor-odi, el terme s'explica sol.

Wögerbauer: *Conté l'element amor.*

Bernhard: Probablement. Amor-odi? Estem dividits en dos. Aquest és el millor ímpetu que pots tenir a la vida. Si només estimes, estàs perdut; si només odies, també estàs perdut. Si t'agrada viure —és el que em passa a mi—, aleshores has de viure amb una relació perpètua d'amor-odi amb tot. És una mena d'equilibri. Estar directament a la disposició d'aquests sentiments seria mortal. Si t'agrada viure, no vols morir. A tothom li agrada ser viu, fins i tot als qui se suïciden, malgrat que ja no tenen l'oportunitat de viure perquè ja no poden tornar.

[Bernhardt mira la cinta gravadora.] Encara es mou, el drama avança, *dramma giocosa!*

Wögerbauer: *La realitat política d'Àustria no pot ser més provocadora.*

Bernhard: D'alguna manera, tot acaba trobant el seu lloc en l'obra. Tampoc no cal preocupar-se per això. Tot flueix, fa la dita. És absurd, com aquell escultor imbècil d'allà amb el seu cavall ridícul... Només diu collonades, coses primitives; busca l'impacte a curt termini, no arribarà a demà-passat.

Wögerbauer: *Et refereixes a Hrdlicka?*

Bernhard: Sí, sí, que acaba de ser aquí, hi ve cinc cops al dia; ha marxat quan jo arribava, i ara ha tornat... cadascú a la seva. Pobre noi, s'afaita el cap, després de dos anys s'ho afaita tot, i després s'ho deixa créixer durant tres anys. És pobre. Tot plegat és absurd. Si reflecteixes tot això en la teva obra, llavors dura més temps. Bé, suposo que els escultors no ho tenen fàcil. Han de llepar el cul dels alcaldes perquè si no es queden sense comissions; no poden esculpir coses i després deixar-les al menjador de casa seva. Això és fotut. Escriure és més fàcil perquè no necessites res ni ningú. Observes i després fas el que vols amb el que has vist; una màquina d'escriure, i si les coses van maldades, un llapis i prou. O un bolígraf, en pots tenir un per quatre cèntims.

Wögerbauer: *Entre altres coses, el teu nou llibre Auslöschung [Extinció] tracta de...*

Bernhard: Una extinció.

Wögerbauer: *... el problema dels antics nazis a Àustria.*

Bernhard: Aquí hi ha un problema genuí. Vas a algun lloc, seus i escoltes, i pots acabar força emprenyat. Però no cal. A tot arreu passa el mateix. A França també. De nazis no n'hi ha només aquí. També n'hi ha a Anglaterra, i a França i a Croàcia, i vés a saber on més. Hi ha gent atractiva i gent que no ho és. Però resulta que la que no ho és, són la majoria.

Wögerbauer: *Per a tu, el Nacional Socialisme és un terme històric o un concepte personal?*

Bernhard: Històric, de totes totes. Tothom sap què és un nazi. Tothom sap qui és Jesús, també. Cristià. Dius cristià i nazi, i sonen igual; ambdós termes són abominables.

Wögerbauer: *Els crítics t'han descrit sovint com un escriptor antiil·lustració que menysté la humanitat.*

Bernhard: Tu mira qui escriu aquestes coses. Són idiotes vulgars i primitius sense gust que no tenen ni idea del que descriuen i llegeixen. Ni idea. Quan fa calor, es treuen les jaquetes, s'asseuen suats amb les seves panxotes i tirants, tan vulgars com són, beuen ampolla rere ampolla, confraternitzen amb tothom. Són una colla detestable. A qui li importa com es diguin. Siguin alemanys o... bé, allà no tenen gent d'aquesta mena.

Wögerbauer: *Quan els crítics t'acusen de tendències protofeixistes...*

Bernhard: La paraula *feixista* no m'agrada, però m'han dit de tot. De tot. Comunista, feixista, anarquista... de tot.

Wögerbauer: *Segons tu, què és una conversa?*

Bernhard: Normalment no en tinc, de converses. Per a mi la gent que vol conversar és sospitosa, perquè fan créixer unes expectatives concretes que mai no són capaços de satisfer. La gent simple és molt bona per a parlar-hi. Quan parlar se suposa que ha de ser conversar és espantós! Aquella expressió tan bona: «tot el que hi ha sota el sol»... Tot es barreja i llavors una persona remena cap aquí, i l'altra cap allà, i del fons de tot sorgeix una tifarada insuportablement pestilent. Tant hi fa qui sigui. Hi ha centenars de converses que es recullen, hi ha llibres que en van plens. Editorials senceres en viuen. És com treure quelcom de l'anus i aixafar-ho entre les cobertes d'un llibre. De totes maneres, això nostre tampoc no ha estat una conversa.

Wögerbauer: *I és clar que no.*

Bernhard: Sempre és: «heu escoltat una conversa» i que si tomba, que si gira, i resulta que en el moment d'escoltar-la, tothom ja l'ha oblidada. Perquè no era res. Hi ha la famosa col·lecció «Nocturns». Seuen allà durant una hora i mitja, hi ha un filòsof i un pseudofilòsof, o quasi sempre dos pseudofilòsofs, l'un porta un suèter de coll alt i l'altre una corbata —tant li fa perquè tot és artificial i imbècil— i parlen constantment, parlen i parlen. Si fas un cop d'ull a la quantitat d'entrevistes que el *Süddeutsche Zeitung* ha publicat en els darrers trenta anys... a ningú no li importa un rave ni una paraula de totes aquestes converses i llibres.

Tot deu ser perquè els treballadors de la fàbrica de paper tinguin alguna cosa a fer amb una mica de sentit. Tenen una vida terrible i perden tots els membres, als cinquanta la majoria ja ha perdut una cama o cinc dits. Les màquines per fer paper són cruels. Si més no, tot plegat té algun sentit, la família pot rebre algun extra. Visc al costat de dues fàbriques de paper; per tant, sé què és. D'aquí a deu anys t'adonaràs de com n'arriba a ser tot, d'inútil. Però tot ajuda a empènyer cap endavant, et dona alguna cosa per a viure, i la vida implica fer moltes bestieses. Ningú no se n'escapa. Ja siguin els grans, gent suposadament gran, els noms de sempre, jo inclòs, Cioran, aforistes. Tot és patètic i ens condueix cap al final. Ets a casa, poses els teus llibres al prestatge i quan te'ls mires penses: «Trist». Però continues fullejant-los, com qui té el costum de prendre una tassa de cafè o de te al matí. El te és per a llestos, perquè és menys feina. El mateix es pot dir d'escriure. N'acabes sent un addicte. Escriure és una droga, també.

Wögerbauer: *La malaltia t'ha donat força per a escriure?*

Bernhard: Sí, pot ben ser; probablement. L'he tinguda tota la vida. I com pots veure, hi ha gent que sempre està molt malalta però no es mor mai. Per a aquesta gent, la malaltia sempre ha estat beneficiosa. Una malaltia sempre és una mena de capital. Cada malaltia que superes és una gran història, perquè ningú no et pot prendre el protagonisme. Encara que no hi hauries de comptar, perquè un dia la cosa sortirà malament. Però tant se val, perquè ja no hi seràs per adonar-te'n. Són diners al banc.

Wögerbauer: *En els teus darrers llibres la sensació d'amenaça ha disminuït, i l'ambient que hi domina és d'una alegria gairebé matemàtica, geomètrica.*

Bernhard: Et fas gran, les coses canvien. I és per això que no cal preocupar-se pels canvis de tema, perquè vénen sols, amb l'experiència que tens. Un escriptor idiota, un pintor idiota sempre busca motius, i resulta que es necessita a si mateix i prou, ha de seguir la seva vida. Sempre vol ser el mateix i mai no vol escriure el mateix. I aquesta és la clau, si és que n'hi ha cap. Però si ho afrontes com si fossis un venedor de pantalons, com una cosa per guanyar-te

la vida, acabaràs fent això.

Wögerbauer: *Dius que t'agrada parlar amb gent simple.*

Bernhard: Sempre és un plaer.

Wögerbauer: *I trobes gent d'aquest tipus, a Viena?*

Bernhard: Tinc gent simple a casa ara mateix. És molt agradable, encara que sigui un enrenou. Leducació no els ha arruïnat la ment.

Wögerbauer: *Però els has de pagar perquè vinguin a casa teva.*

Bernhard: No cal que pagui la meva gent simple. En tinc centenars a prop de la meva casa de camp i pertot on vaig. De vegades tampoc no són gent fàcil. Necessites equilibri. És important de tenir-ne tant com es pugui. Has de ser aquí i allà. Frequentar només una part de la societat és d'idiotes. T'atrofia. Constantment necessites acceptar i rebutjar tant com es pugui. La majoria comet l'error de romandre amb una única casta i classe: es fan amb xarcuters i prou perquè són xarcuters, o amb manobres i prou perquè són manobres, o amb treballadors perquè són treballadors, o amb comtes perquè són comtes, o reis...

Wögerbauer: *O amb escriptors perquè són escriptors?*

Bernhard: Bé, jo vaig a la meva, per tant no em cal. Ningú no em pot dir ni ensenyar res, per la qual cosa no em cal anar amb ningú. Com que la gent en general és falsa i recargolada, me n'aparto. No necessito cap escriptor. Seure amb algú quan resulta que des del principi veus que només hi ha enveja i ressentiment no m'interessa, per això no em faig amb escriptors.

Wögerbauer: *Gràcies...*

Bernhard: Què passa? Tots vivim fins que morim. I entremig ens passen moltes coses. Però per als altres no són interessants. Ho són, sobretot, per a la persona que les viu. La veritat és que cadascú, fins i tot si s'interessa pels altres, s'interessa per si mateix i prou. Tot té a veure amb beneficis indirectes. Passa a tot arreu, sigui el que sigui, ajuts per a nens, el Sahel, la fam a Nicaragua... El senyor Ortega fa el seu paper interessat, com el senyor Reagan, t'ho miris com t'ho miris. La gent només fa coses que pensen que els ajudaran a tirar endavant i anar fent. Fins i tot si et fas monja o monjo, no tens res més al cap, no hi ha elecció. De fet, voler ser monjo i exercir-ne et convertirà en algú terrible i misantrop d'allò més. Crec que és així. Fermament. D'alguna manera.*

THOMAS BERNHARD (1931-1989) és reconegut internacionalment com un dels escriptors més grans del segle xx. La seva prosa iconoclasta i repetitiva va fer que guanyés admiradors incondicionals i crítics intransigents. Aquesta entrevista extensa, de 1986, es va publicar per primer cop en alemany vint anys després. En català en podem llegir *El fred* (2013), *L'alè* (2013), *Senzillament complicat* (2013), *Un nen* (2013), *Mestres antics* (2011), *Sota el ferro de la lluna* (2011), *El soterrani* (2009), *L'origen* (2008), *La força del costum* (2003), *El comediant* (2002), *Plaça dels Herois* (2000), *El malaguanyat* (1992), *A les Altures. Intent de Salvació. Bestieses* (1990), i *El nebot de Wittgenstein* (1985).

* Aquesta entrevista va tenir lloc el 1986 i fou publicada en alemany la tardor de 2006 a *Kultur & Gespenster*. El *Frankfurter Allgemeine Sonntagszeitung* en va editar una versió reduïda el 22 d'octubre de 2006.